

Ο Τρότσκι για την Παρισινή Κομμούνα

Με αφορμή σαν σήμερα τη δολοφονία του το 1940:

Λέον Τρότσκι

Τα μαθήματα της Παρισινής Κομμούνας

Συχνά η επανάσταση έχει ακολουθήσει τον πόλεμο στην ιστορία. Σε ομαλούς καιρούς, οι εργατικές μάζες εργάζονται από μέρα σε μέρα, υπομένοντας πειθήνια τη μισθωτή σκλαβιά τους, υποτασόμενοι στη μεγάλη δύναμη της συνήθειας. Ούτε οι επιτηρητές, ούτε η αστυνομία, ούτε οι δεσμοφύλακες αλλά ούτε και οι εκτελεστές δεν θα μπορούσαν να κρατούν τις μάζες αυτές υποταγμένες αν δεν υπήρχε αυτή η συνήθεια, που προσφέρει σημαντικές υπηρεσίες στον καπιταλισμό.

Ο πόλεμος που βασανίζει και καταστρέφει τις μάζες είναι επίσης επικίνδυνος και για τους κυρίαρχους –ακριβώς επειδή με ένα μόνο χτύπημα αποσπά τους ανθρώπους από τη συνήθη κατάστασή τους και αφυπνίζει με τους κεραυνούς του τα πιο καθυστερημένα και σκοτεινά στοιχεία και τα αναγκάζει να εκτιμήσουν την κατάσταση και να κοιτάξουν γύρω τους.

Ωθώντας εκατομμύρια εργάτες μέσα στις φλόγες, οι κυρίαρχοι υποχρεώνονται να καταφύγουν σε υποσχέσεις και ψέματα στη θέση της αλήθειας. Η μπουρζουαζία χρωματίζει τον πόλεμό της με όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που είναι αγαπητά στη γενναιόδωρη ψυχή των μαζών: ο πόλεμος γίνεται για την «ελευθερία», για τη «δικαιοσύνη», για μια «καλύτερη ζωή!» Οδηγώντας τις μάζες στο κατώτερο σημείο τους, ο πόλεμος αναπόφευκτα οδηγεί στην εξαπάτησή τους: δεν τους φέρνει τίποτα πέρα από νέες πληγές και αλυσίδες.

Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο η οξυμένη κατάσταση των εξαπατημένων μαζών που δημιουργεί ο πόλεμος συχνά οδηγεί σε μια έκρηξη κατά των κυρίαρχων. Ο πόλεμος γεννά την επανάσταση.

Αυτό συνέβη πριν από δώδεκα χρόνια κατά τη διάρκεια του Ρωσο-Ιαπωνικού πολέμου. Αμέσως όξυνε τη λαϊκή δυσφορία και αγανάκτηση και οδήγησε στην επανάσταση του 1905.

Αυτό συνέβη και πριν από 46 χρόνια. Ο Γαλλο-Πρωσικός πόλεμος του 1870-71 οδήγησε στην εξέγερση των εργατών και τη δημιουργία της Παρισινή Κομμούνας.

Οι Παρισινοί εργάτες οπλίστηκαν από την αστική κυβέρνηση και οργανώθηκαν σε Εθνοφρουρά για την υπεράσπιση της πρωτεύουσας εναντίον των Γερμανικών στρατευμάτων. Η Γαλλική μπουρζουαζία όμως φοβόταν πολύ περισσότερο τους προλετάριους από όσο τα στρατεύματα του Χοετζόλερν.

Μετά τη συνθηκολόγηση του Παρισιού, η Δημοκρατική κυβέρνηση προσπάθησε να αποπλίσσει τους εργάτες. Ο πόλεμος όμως είχε ήδη αφυπνίσει μέσα τους το πνεύμα της εξέγερσης. Δεν επιθυμούσαν να επιστρέψουν στους πάγκους της εργασίας τους, όπως ήταν πριν από τον πόλεμο. Οι Παρισινοί εργάτες αρνήθηκαν να αφήσουν τα όπλα από τα χέρια τους.

Μια σύγκρουση έλαβε χώρα μεταξύ των ένοπλων εργατών και των συνταγμάτων της Κυβέρνησης. Αυτό συνέβη στις 18 Μαρτίου του 1871. Οι εργάτες ήταν νικητές. Το Παρίσι ήταν στα χέρια τους και στις 28 Μαρτίου δημιούργησαν στην πρωτεύουσα μια προλεταριακή κυβέρνηση, γνωστότερη ως Κομμούνα.

Η τελευταία δεν κράτησε πολύ καιρό. Μετά από μια ηρωική αντίσταση στις 28 Μαΐου [1871], οι τελευταίοι υπερασπιστές της Κομμούνας έπεφταν μπροστά στην επίθεση των αστικών μονάδων. Στη συνέχεια ακολούθησαν βδομάδες και μήνες αιματηρών αντιποίνων ενάντια στους συμμετέχοντες της προλεταριακής επανάστασης.

Όμως, παρά τη σύντομη ύπαρξή της, η Κομμούνα έχει παραμείνει

το μεγαλύτερο γεγονός στην ιστορία της προλεταριακής πάλης. Για πρώτη φορά, πάνω στη βάση της εμπειρίας των Παρισινών εργατών, το παγκόσμιο προλεταριάτο μπόρεσε να δει πώς είναι η προλεταριακή επανάσταση, ποιοί είναι οι στόχοι της και τί μονοπάτια πρέπει να ακολουθήσει.

Η Κομμούνα ξεκίνησε επιβεβαιώνοντας την εκλογή όλων των ξένων στην εργατική κυβέρνηση. Διακήρυξε ότι: *«Το λάβαρο της Κομμούνας είναι το λάβαρο της Παγκόσμιας Δημοκρατίας»*.

Εκδίωξε από το κράτος και το σχολείο τη θρησκεία, κατήργησε τη θανατική ποινή, έριξε τη στήλη του Βεντόμ (το μνημείο στο σωβινισμό), μετέφερε όλα τα καθήκοντα και τις θέσεις στους πραγματικούς υπηρέτες του λαού, ορίζοντας το μισθό τους σ' ένα επίπεδο που δεν ξεπερνούσε το μισθό του εργάτη.

Άρχισε την καταγραφή των εργοστασίων και των μύλων που είχαν κλείσει από τους τρομαγμένους καπιταλιστές για να θέσουν την παραγωγή πάνω σε κοινωνική βάση. Αυτό ήταν το πρώτο βήμα προς τη σοσιαλιστική οργάνωση της οικονομικής ζωής.

Η Κομμούνα δεν πραγματοποίησε τα προτεινόμενα μέτρα της: συντρίφτηκε. Η Γαλλική μπουρζουαζία σε συνεργασία με τον «εθνικό εχθρό» της, τον Μπίσμαρκ –που αμέσως έγινε ο ταξικός σύμμαχός της– έπνιξε στο αίμα την εξέγερση του πραγματικού εχθρού της: της εργατικής τάξης. Τα σχέδια και τα καθήκοντα της Κομμούνας δεν πραγματοποιήθηκαν. Αντ' αυτού όμως βρήκαν το δρόμο τους προς τις καρδιές των καλύτερων τέκνων του προλεταριάτου σ' ολόκληρο τον κόσμο. Έγιναν τα επαναστατικά σύμβολα της πάλης μας.

Σήμερα, στις 15 του Μάρτη 1917, η εικόνα της Κομμούνας εμφανίζεται μπροστά μας πιο καθαρά από οποιαδήποτε άλλη φορά, καθώς, μετά από μια μεγάλη χρονική περίοδο, για μια ακόμα φορά έχουμε εισέλθει στην εποχή μεγάλων επαναστατικών μαχών.

Ο παγκόσμιος πόλεμος έχει αποσπάσει δεκάδες εκατομμύρια εργάτες από τη συνήθη κατάστασή τους, κάτω από τις οποίες η εργασία τους φυτοζωούσε. Έως τώρα αυτό συμβαίνει μονάχα στην

Ευρώπη. Αύριο θα δούμε το ίδιο και στην Αμερική επίσης. Ποτέ η εργατική τάξη δεν είχε ακούσει τόσες υποσχέσεις. Ποτέ δεν της είχαν παρουσιάσει μια πιο ειδυλλιακή κατάσταση από τη σημερινή. Ποτέ δεν την κολάκευαν τόσο όσο κατά τη διάρκεια αυτού του πολέμου. Ποτέ οι ιδιοκτήτριες τάξεις δεν τόλμησαν να απαιτήσουν τόσο αίμα από το λαό στο όνομα της υπεράσπισης του ψέματος που ακούει στο όνομα «Υπεράσπιση της Πατρίδας». Και ποτέ οι εργάτες δεν έχουν εξαπατηθεί, προδοθεί και σταυρωθεί όσο σήμερα.

Στα χαρακώματα που είναι γεμάτα αίμα και λάσπη, στις πόλεις και χωριά που λιμοκτονούν, εκατομμύρια καρδιές χτυπούν γεμάτες οργή, απελπισία και θυμό. Τα συναισθήματα αυτά, που έρχονται σε επαφή με τις σοσιαλιστικές ιδέες, μεταμορφώνονται σε επαναστατική θέρμη. Αύριο οι φλόγες θα ξεχυθούν με πανίσχυρες εξεγέρσεις από τις εργατικές μάζες.

Ήδη, το προλεταριάτο της Ρωσίας έχει εμφανιστεί στο μεγάλο δρόμο της Επανάστασης και υπό την επίθεσή του συντρίβονται και καταρρέουν τα θεμέλια του πιο γνωστού δεσποτισμού που γνώρισε ο κόσμος. Η Ρωσική Επανάσταση όμως είναι μονάχα ο προάγγελος των προλεταριακών εξεγέρσεων σε ολόκληρη την Ευρώπη και ολόκληρο τον κόσμο.

Θυμηθείτε την Κομμούνα, θα πούμε εμείς οι σοσιαλιστές στις εξεγερμένες εργατικές μάζες. Η μπουρζουαζία σας έχει εξοπλίσει εναντίον ενός εξωτερικού εχθρού. Αρνηθείτε να επιστρέψετε τα όπλα σας, όπως αρνήθηκαν οι Παρισινοί εργάτες το 1871! Ακούστε την έκκληση του Καρλ Λίμπκνεχτ και στρέψτε τα όπλα σας εναντίον των πραγματικών εχθρών σας, εναντίον του καπιταλισμού! Καταστρέψτε τον κρατικό μηχανισμό που κρατούν στα χέρια τους! Μεταμορφώστε τον από ένα όργανο αστικής καταπίεσης σε μηχανισμό προλεταριακής αυτό-εξουσίας.

Σήμερα είστε απεριόριστα πιο ισχυροί από ότι ήταν οι πρόγονοί σας την εποχή της Κομμούνας. Συντρίψτε τα παράσιτα από τους θρόνους τους! Καταλάβετε τη γη, τα ορυχεία και τα εργοστάσια προς δική σας χρήση! Αδελφότητα στην εργασία, ισότητα στην

απόλαυση των καρπών της εργασίας!

Το λάβαρο της Κομμούνας είναι το λάβαρο της Παγκόσμιας Δημοκρατίας της Εργασίας.

«Τα Μαθήματα της Παρισινής Κομμούνας» είναι από μια ομιλία του Λεόν Τρότσκι κατά τη διάρκεια της σύντομης παραμονής του στη Νέα Υόρκη, τον Μάρτη του 1917.

Αναδημοσίευση από το <http://marxistbooks.gr/kommuna.htm>
(ανενεργό)

(Μετάφραση Αρ. Μαρ.).

Η Κομμούνα του Παρισιού και η Σοβιετική Ρωσία

Το σύντομο επεισόδιο της πρώτης επανάστασης που έγινε από το προλεταριάτο για το προλεταριάτο, τέλειωσε με τον θρίαμβο των έχθρων του. Αυτό το επεισόδιο (18 Μάρτη – 28 Μάη) κράτησε 72 μέρες, (*Η Κομμούνα του Παρισιού, 18 Μάρτη 1871*, Π.Λ. ΛΑΒΡΟΦ, Πετρούπολη, έκδοση του Βιβλιοπωλείου «Γκόλος», 1919, σελίδες 160).

Η Ανωριμότητα των Σοσιαλιστικών Κομμάτων

στην Κομμούνα

Η Κομμούνα του Παρισιού του 1871 υπήρξε η πρώτη –αδύναμη ακόμα– ιστορική προσπάθεια κυριαρχίας της εργατικής τάξης. Με σεβασμό θυμόμαστε την Κομμούνα, πέρα από την υπερβολικά περιορισμένη εμπειρία της, την ανωριμότητα των αγωνιστών της, τη σύγχυση του προγράμματος της, την απουσία ενότητας των ηγετών της, την έλλειψη αποφασιστικότητας στα σχέδια της, τον απελπιστικό πανικό των εκτελεστικών της οργάνων, και την τρομερή συμφορά που μοιραία έφεραν όλα αυτά. Στην Κομμούνα χαιρετίζουμε –σύμφωνα με την έκφραση του Λαβρόφ– τη χαραυγή, αν και πολύ χλωμή, της πρώτης προλεταριακής Δημοκρατίας. Ο Κάουτσκι δεν την αντιλαμβάνεται έτσι. Αφιερώνοντας το μεγαλύτερο μέρος του βιβλίου του, *Τρομοκρατία και Κομμουνισμός*, για να κάνει ένα χοντροκομμένο παραλληλισμό ανάμεσα στην Κομμούνα και τη σοβιετική εξουσία, βλέπει τα κυρίαρχα χαρίσματα της Κομμούνας εκεί όπου εμείς βλέπουμε τη συμφορά και τα λάθη της,

Ο Κάουτσκι καταπιάνεται με ζήλο να αποδείξει πως η Κομμούνα του Παρισιού δεν είχε «τεχνητά» προετοιμαστεί, αλλά γεννήθηκε αυθόρμητα, αιφνιδιάζοντας τους επαναστάτες, αντίθετα από την Οκτωβριανή Επανάσταση που είχε προσεχτικά προετοιμαστεί από το Κόμμα μας. Αυτό είναι αναμφισβήτητο. Επειδή ο Κάουτσκι δεν έχει το θάρρος να διατυπώσει καθαρά τις βαθιά αντιδραστικές ιδέες του, δεν μας λέει με ειλικρίνεια αν θα πρέπει να

επιδοκιμαστούν οι παρισινοί επαναστάτες του 1871 που δεν πρόβλεψαν την προλεταριακή εξέγερση κι επομένως, δεν προετοιμάστηκαν γι' αυτήν, ή αν εμείς πρέπει να κατηγορηθούμε επειδή προείδαμε το αναπόφευχτό της και προχωρήσαμε συνειδητά μπροστά από τα γεγονότα. Μα ολόκληρη η έκθεση του Κάουτσκι είναι διατυπωμένη κατά τέτιο τρόπο ώστε να προκαλεί ίσα-ίσα στη σκέψη του αναγνώστη τούτη την εντύπωση: μια κακοτυχία έπεσε στ' αλήθεια πάνω στους κομμουνάρους –(μήπως ο βαυαρός φιλισταίος Βόλμαρ δεν εξέφρασε, κάποια μέρα τη λύπη του που οι κομμουνάροι δεν πήγαν καλύτερα να κοιμηθούν παρά να πάρουν την εξουσία;)– και γι' αυτό αξίζουν όλο μας τον οίκτο. Οι μπολσεβίκοι, αυτοί προχώρησαν συνειδητά να συναντήσουν την κακοτυχία (την κατάχτηση της εξουσίας) και γι' αυτό δεν μπορούν να συγχωρεθούν ούτε σ' αυτόν, ούτε στον άλλο κόσμο. Η τέτια τοποθέτηση του ζητήματος, μπορεί να φαίνεται σαν ένας απίστευτος παραλογισμός. Δεν είναι λιγότερο αληθινό πως αυτό απορρέει αναπόφευχτα από τη θέση των «Ανεξάρτητων» καουτσκιστών που έχουν το κεφάλι στους ώμους για να μην βλέπουν τίποτε, για να μην προβλέπουν τίποτε, και που δεν μπορούν να κάνουν ούτε ένα βήμα μπροστά αν δε δεχτούν προηγούμενα μια γερή κοντακιά στην πλάτη.

«Να ταπεινώσει», γράφει ο Κάουτσκι, «το Παρίσι, να του αρνηθεί την αυτονομία, να του αποστερήσει τον τίτλο του σαν πρωτεύουσα, να το αφοπλίσει για να το ρίξει σε συνέχεια, σίγουρα, σ' ένα μοναρχικό πραξικόπημα, τέτιος είταν ο κύριος στόχος της Εθνικής Συνέλευσης και του θιέρσου που τον είχε εκλέξει αρχηγό της εκτελεστικής εξουσίας: Από αυτή την κατάσταση γεννήθηκε η σύγκρουση που οδήγησε στην παρισινή εξέγερση. Βλέπει κανείς πόσο διαφέρει από αυτή τη μορφή του πραξικοπήματος εκείνο που πραγματοποίησε ο μπολσεβικισμός, που άντλησε τη δύναμή του από την επιθυμία για ειρήνη, που είχε πίσω του τις αγροτικές μάζες, που, στην Εθνική Συνέλευση, δεν είχε τους μοναρχικούς εναντίον του, μα τους σοσιαλεπαναστάτες και τους μενσεβίκους σοσιαλδημοκράτες.

Οι μπολσεβίκοι έφθασαν στην εξουσία με ένα καλά προετοιμασμένο

πραξικόπημα, που, μεμιάς, τους έβαλε στα χέρια ολόκληρο τον μηχανισμό του κράτους τον οποίο χρησιμοποίησαν αμέσως με τον πιο ενεργητικό και τον πιο ανελέητο τρόπο για να καθυποτάξουν τους αντιπάλους τους και, κοντά σ' αυτούς, τους προλετάριους αντιπάλους τους. Αντίθετα, κανείς δεν εκπλάγηκε τόσο πολύ από την εξέγερση της Κομμούνας όσο οι ίδιοι οι επαναστάτες, και για πολλούς από αυτούς η σύγκρουση αυτή είταν πάνω από όλα ανεπιθύμητη», (σελ. 56).

Για να δόσουμε μια πολύ καθαρή εικόνα της πραγματικής σημασίας εκείνου που ειπώθηκε πιο πάνω από τον Κάουτσκι για τους κομμουνάρους, θα παραθέσουμε την παρακάτω ενδιαφέρουσα μαρτυρία:

«Την 1η του Μάρτη 1871» –γράφει ο Λαβρόφ στο πολύ διδαχτικό βιβλίο του για την Κομμούνα– «δηλαδή έξι μήνες υστέρα από την πτώση της Αυτοκρατορίας και μερικές μέρες πριν από την έκρηξη της Κομμούνας –οι ηγετικές προσωπικότητες της Διεθνούς στο Παρίσι δεν είχαν ακόμα καθορισμένο πολιτικό πρόγραμμα», (σελ. 64-65).

«Μετά τις 18 του Μάρτη» –γράφει ο ίδιος ο συγγραφέας– «το Παρίσι βρισκόταν στα χέρια του προλεταριάτου, αλλά οι ηγέτες του, σαστισμένοι από την απροσδόκητη δύναμη τους, δεν πήραν ούτε τα πιο στοιχειώδη μέτρα ασφαλείας», (σελ. 71). «Ο ρόλος σας δεν ταιριάζει με το ανάστημα σας, και η μοναδική φροντίδα σας είναι να απαλλαγείτε από τις ευθύνες», δήλωσε ένα μέλος της Κεντρικής Επιτροπής της εθνοφρουράς. «Σ' αυτό υπήρχε πολλή αλήθεια» –γράφει ο Λισαγκαρέ, ιστορικός της Κομμούνας που πήρε μέρος σ' αυτήν– «αλλά, μέσα στην ίδια τη δράση, η έλλειψη προκαταρκτικής οργάνωσης και προετοιμασίας προέρχεται πολύ συχνά από το γεγονός ότι οι ρόλοι πέφτουν σε ανθρώπους που δεν έχουν το απαιτούμενο ανάστημα για να τους φέρουν σε πέρας», (Λισαγκαρέ: Ιστορία της Κομμούνας του 1871, Βρυξέλλες 1876, σελ. 106).

Από τα παραπάνω βγαίνει (και πιο κάτω, αυτό θα γίνει ακόμα πιο καθαρό) πως η απουσία ενός προγράμματος άμεσης πάλης, των

σοσιαλιστών του Παρισιού, για εξουσία εξηγείται από τη θεωρητική αμορφία τους και την πολιτική σύγχυση τους, και καθόλου από υψηλότερους υπολογισμούς ταχτικής.

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως η αφοσίωση του ίδιου του Κάουτσκι στις παραδόσεις της Κομμούνας θα εκφραστεί προπαντός με τη μεγάλη έκπληξη με την οποία θα υποδεχτεί την προλεταριακή επανάσταση στη Γερμανία, όπου δεν βλέπει παρά μια σύγκρουση «πάνω απ' όλα ανεπιθύμητη». Ωστόσο αμφιβάλλουμε αν οι μελλοντικές γενιές θα τον ευγνωμονούν γι' αυτό. Η ίδια η ουσία του ιστορικού παραλληλισμού του δεν είναι, πρέπει να το πούμε, παρά ένα ανακάτωμα σύγχυσης και παρασιώπησης και εξαπάτησης.

Τις ίδιες προθέσεις που έτρεφε ο θιέρσος για το Παρίσι, τις έτρεφε και ο Μιλιουκόφ, υποστηριζόμενος ανοιχτά από τον Τσερνόφ και τον Τσερετέλι, για την Πετρούπολη. Καθημερινά, επαναλάβαιναν όλοι –από τον Κορνίλοφ ως τον Πότερσοφ– πως η Πετρούπολη είχε αποξενωθεί από τη χώρα, πως δεν είχε πια τίποτε το κοινό μαζί της, και πως, διεφθαρμένη ως το μεδούλι, ήθελε να επιβάλει τη θέλησή της στο έθνος. Να ανατρέψουν και να ταπεινώσουν την Πετρούπολη, τέτιο είταν το πρώτο καθήκον του Μιλιουκόφ και των υποταχτικών του. Κι αυτό γινόταν σε μια εποχή που η Πετρούπολη είταν η πραγματική εστία της επανάστασης που δεν είχε ακόμα κατορθώσει να παγιωθεί στα άλλα μέρη της χώρας. Για να της δώσει ένα καλό μάθημα, ο Ροντζιάνκο, πρώην πρόεδρος της Δούμα, έλεγε ανοιχτά να παραδώσουν την Πετρούπολη στους Γερμανούς όπως είχαν κιόλας παραδώσει τη Ρήγα. Ο Ροντζιάνκο δεν έκανε τίποτε άλλο από το να λέει με το όνομα του αυτό που ο Μιλιουκόφ προσπαθούσε να κάνει και που ο Κερένσκι υποστήριζε με όλη του την πολιτική.

Ο Μιλιουκόφ ήθελε, σαν τον θιέρσο, να αποπλίσσει το προλεταριάτο. Μα εκείνο που είταν ακόμα χειρότερο, είναι ότι, με τη μεσολάβηση των Κερένσκι, Τσερνόφ και Τσερετέλι, το προλεταριάτο της Πετρούπολης είχε σχεδόν αποπλιστεί τον Ιούλη του 1917. Τα όπλα τα ξαναπήρε τον Αύγουστο, στη διάρκεια της επίθεσης του Κορνίλοφ ενάντια στην Πετρούπολη. Και ο καινούργιος αυτός εξοπλισμός του προλεταριάτου είταν ένα

σοβαρό στοιχείο για την προετοιμασία της εξέγερσης του Οχτώβρη. Στα σημεία λοιπόν αυτά που πάνω τους στηρίζεται ο Κάουτσκι για να αντιτάξει την εξέγερση των εργατών του Παρισιού στη δική μας επανάσταση του Οχτώβρη, σε αυτά ακριβώς τα σημεία, είναι που σε μεγάλο βαθμό, συμπίπτουν.

Μα σε τί διαφέρουν; Πριν απ' όλα, στο ότι πραγματοποιήθηκαν τα απαίσια σχέδια του θιέρσου, στο ότι το Παρίσι στραγγαλίστηκε και σφάχτηκαν δεκάδες χιλιάδες εργάτες, ενώ ο Μιλιουκόφ κατάρρευσε άθλια, ενώ η Πετρούπολη παράμεινε η απόρθητη ακρόπολη του προλεταριάτου, ενώ οι ηγέτες της ρωσικής μπουρζουαζίας πήγαν στην Ουκρανία να εκλιπαρήσουν την κατάληψη της Ρωσίας από τα στρατεύματα του Κάιζερ. Είναι φανερό πως γι' αυτό είμαστε σε μεγάλο βαθμό υπεύθυνοι και είμαστε έτοιμοι να αναλάβουμε την ευθύνη. Υπάρχει μια ακόμα βασική διαφορά –κι αυτό έγινε πάνω από μια φορά αισθητό στην κατοπινή εξέλιξη των γεγονότων– στο γεγονός ότι, ενώ οι κομμουνάροι ξεκινούσαν από πατριωτικούς υπολογισμούς, εμείς τοποθετούμασταν αμετάκλητα στην άποψη της διεθνούς επανάστασης. Από τα ίδια τα πράγματα η ήττα της Κομμούνας έφερε την κατάρρευση της Πρώτης Διεθνούς. Η νίκη της σοβιετικής εξουσίας οδήγησε στην Ίδρυση της Τρίτης Διεθνούς.

Μα ο Μαρξ –την παραμονή της εξέγερσης– συμβούλεψε τους κομμουνάρους, όχι να εξεγερθούν, αλλά να δημιουργήσουν μια οργάνωση! Στην καλύτερη περίπτωση, θα μπορούσε κανείς να καταλάβει ότι ο Κάουτσκι έφερε αυτή τη μαρτυρία για να αποδείξει πόσο ο Μαρξ υποτιμούσε την όξυνση της κατάστασης στο Παρίσι. Μα ο Κάουτσκι θέλει με κάθε θυσία να εκμεταλλευτεί τη συμβουλή του Μαρξ για να υπογραμμίσει τη ζημιά που προκαλεί στο κίνημα η εξέγερση γενικά. Όμοιος με όλους τους μανδαρίνους της σοσιαλδημοκρατίας ο Κάουτσκι βλέπει στην οργάνωση πριν απ' όλα ένα μέσο παρεμπόδισης της επαναστατικής δράσης.

Αν μάλιστα περιοριστεί κανείς στο ζήτημα της οργάνωσης, δεν πρέπει να ξεχάσει πως πριν από την Επανάσταση του Οχτώβρη προηγήθηκαν οι εννιά μήνες ύπαρξης της κυβέρνησης Κερένσκι, που στη διάρκειά τους το Κόμμα μας ασχολήθηκε κι όχι χωρίς

επιτυχίες και με την αγκιτάτσια και με την οργάνωση. Η Επανάσταση του Οχτώβρη έγινε όταν είχαμε πια κατακτήσει τη συντριπτική πλειοψηφία στα Σοβιέτ των εργατών και στρατιωτών της Πετρούπολης, της Μόσχας και γενικά όλων των βιομηχανικών κέντρων της χώρας και είχαμε μεταμορφώσει τα Σοβιέτ σε ισχυρές οργανώσεις, που κατευθύνονταν από το Κόμμα μας. Οι κομμουνάροι, δεν είχαν τίποτε το παρόμοιο. Τέλος, εμείς είχαμε πίσω μας τον ηρωισμό της Κομμούνας του Παρισιού, που από την κατάρρευση της είχαμε βγάλει το συμπέρασμα πως οι επαναστάτες πρέπει να προβλέπουν τα γεγονότα και να προετοιμάζονται γι' αυτά. Ας το ξαναπούμε, αυτά είναι τα λάθη μας.

Ο Κάουτσκι δεν χρειάζεται τον πλατύ παραλληλισμό ανάμεσα στην Κομμούνα και τη σοβιετική Ρωσία παρά για να συκοφαντήσει και να αμαυρώσει τη ζωντανή και νικηφόρα διχτατορία του προλεταριάτου, προς όφελος μιας απόπειρας διχτατορίας που ανήκει κιόλας σ' ένα μακρινό παρελθόν.

Ο Κάουτσκι παραθέτει με ιδιαίτερη ικανοποίηση μια δήλωση της Κεντρικής Επιτροπής της εθνοφρουράς, με ημερομηνία 19 του Μάρτη, με θέμα τη δολοφονία των στρατηγών Λεκόντ και Κλεμάν Τομά από τους στρατιώτες:

«Το λέμε με αγανάχτηση. Είναι μια κηλίδα αίματος με την οποία θέλουν να βρομίσουν την υπόληψη μας. Είναι μια άθλια συκοφαντία. Ποτέ δε δόσαμε εντολή για δολοφονίες. Η εθνοφρουρά δεν έχει καμιά συμμετοχή στη διάπραξη αυτού του εγκλήματος».

Καταλαβαίνει κανείς πως η Κεντρική Επιτροπή δεν είχε κανένα λόγο να αναλάβει την ευθύνη μιας δολοφονίας με την οποία δεν είχε καμιά σχέση. Μα ο παθητικός και συναισθηματικός τόνος της δήλωσης χαρακτηρίζει καλά την πολιτική συστολή αυτών των ανθρώπων μπροστά στην αστική κοινή γνώμη. Πρέπει να εκπλαγούμε γι' αυτό; Οι εκπρόσωποι της εθνοφρουράς είταν στο μεγαλύτερο μέρος τους άνθρωποι ενός πολύ μέτριου επαναστατικού παρελθόντος.

«Ούτε ένας που να είναι γνωστό το όνομα του» –γράφει ο

Λισαγκαρέ. «Είταν μικροαστοί, μαγαζάτορες, γνωστοί σε πολύ μικρούς κύκλους, επιφυλαχτικοί, και στο μεγαλύτερο μέρος τους ξένοι προς την πολιτική», (σελ. 70). «Ένα αίσθημα περίσκεψης, σχεδόν φόβου, μπροστά στην τεράστια ιστορική ευθύνη, και η επιθυμία να απαλλαγούν όσο το δυνατό πιο γρήγορα από αυτήν» –γράφει ο Λαβρόφ πάνω σ' αυτό το θέμα– «διαπνέει όλες τις διακηρύξεις αυτής της Κεντρικής Επιτροπής, που στα χέρια της είχε πέσει το Παρίσι», (σελ. 77).

Αφού παράθεσε αυτή τη δήλωση για την αιματοχυσία για να μας συγχύσει, ο Κάουτσκι, ακολουθεί τον Μαρξ και τον Έγκελς, κριτικάροντας την αναποφασιστικότητα της Κομμούνας:

«Αν οι παρισινοί» (δηλαδή οι κομμουνάροι) «είχαν εφορμήσει ακούραστα καταδιώκοντας τον θιέρσο, ίσως να είχαν κατορθώσει να πάρουν την κυβέρνηση. Τα στρατεύματα που υποχωρούσαν από το Παρίσι δεν θα μπορούσαν να τους προβάλουν την παραμικρή αντίσταση... Αλλά αφήσανε τον θιέρσο να υποχωρήσει χωρίς εμπόδια. Του επέτρεψαν να αποτραβηχτεί μαζί με το στρατό του, να τον αναδιοργανώσει στις Βερσαλίες, να του δώσει καινούργιο θάρρος και να τον ενισχύσει», (σελ. 49).

Ο Κάουτσκι δεν μπορεί να καταλάβει πως είναι οι ίδιοι άνθρωποι και πως για τους ίδιους λόγους που δημοσίεψαν τη δήλωση της 19 του Μάρτη που παράθεσε, επέτρεψαν στο θιέρσο να υποχωρήσει χωρίς μάχη και να ανασυντάξει το στρατό του. Αν οι κομμουνάροι είχαν κατορθώσει να νικήσουν μονάχα με την άσκηση μιας ηθικής επίδρασης, η δήλωση τους θα είχε μια μεγάλη σπουδαιότητα. Μα τα πράγματα δεν είταν έτσι. Πραγματικά, ο ανθρωπιστικός αισθηματισμός τους δεν είταν παρά η άλλη όψη της επαναστατικής παθητικότητάς τους. Άνθρωποι στους οποίους με τη θέληση της τύχης έχει πέσει η εξουσία του Παρισιού, και που δεν καταλαβαίνουν την αναγκαιότητα να την εκμεταλλευτούν αμέσως και ολοκληρωτικά για να ριχτούν πίσω από το θιέρσο, για να τον συντρίψουν μια για πάντα πριν προλάβει να ξαναελέγξει την κατάσταση, για να πάρουν στο χέρι τα ηνία του στρατού, για να κάνουν το απαραίτητο ξεκαθάρισμα στο σώμα των αξιωματικών, για να καταλάβουν την επαρχία –τέτιοι άνθρωποι δεν μπορούσαν

φυσικά να είναι διατεθειμένοι να τιμωρήσουν αυστηρά τα αντεπαναστατικά στοιχεία. Υπάρχει μια στενή σχέση ανάμεσα σ' αυτά τα πράγματα. Είταν αδύνατο να ριχτούν πίσω από το θιέρσο χωρίς να συλλάβουν τους πράχτορες του στο Παρίσι, χωρίς να εκτελέσουν τους συνωμότες και τους κατασκόπους. Όταν υπολογίζουν τη δολοφονία των αντεπαναστατών στρατηγών σαν ένα απεχθές «έγκλημα», θα είταν παιδαριώδες το να θέλουμε να καταδιώξουν τα στρατεύματα που διοικούσαν οι αντεπαναστάτες στρατηγοί.

Στην επανάσταση, η πιο υψηλή ενεργητικότητα ισοδυναμεί με τον πιο υψηλό ανθρωπισμό.

«Οι ίδιοι ακριβώς άνθρωποι» –γράφει, και πολύ σωστά, ο Λαβρόφ–
«που προσδίδουν τόση αξία στην ανθρώπινη ζωή, στο ανθρώπινο αίμα, πρέπει να κινητοποιήσουν τα πάντα για να πετύχουν μια γοργή και αποφασιστική νίκη και, σε συνέχεια, πρέπει να ενεργήσουν όσο το δυνατό πιο γρήγορα και πιο ενεργητικά για να τσακίσουν τον εχθρό. Γιατί μονάχα με αυτόν τον τρόπο μπορεί κανείς να πετύχει το μίνιμουμ των αναπόφευχτων θυσιών και της αιματοχυσίας», (σελ. 225).

Η δήλωση της 19 του Μάρτη μπορεί, ωστόσο, να εκτιμηθεί πιο σωστά αν την αντικρίσει κανείς όχι σαν απόλυτο πιστεύω, αλλά σαν έκφραση μιας παροδικής διάθεσης την επομένη μιας απρόσμενης νίκης, που επιτεύχθηκε χωρίς να χυθεί ούτε μια σταγόνα αίμα. Εντελώς ξένος οσοναφορά την κατανόηση της δυναμικής της επανάστασης και των εσωτερικών περιορισμών των γοργά αναπτυσσόμενων διαθέσεων της, ο Κάουτσκι σκέπτεται με νεκρά σχήματα και παραμορφώνει την προοπτική των γεγονότων με αυθαίρετα διαλεγμένες αναλογίες. Δεν καταλαβαίνει πως η μεγαλόψυχη αυτή αναποφασιστικότητα είναι γενικά φυσική στις μάζες στην πρώτη περίοδο της επανάστασης. Οι εργάτες δεν περνούν στην επίθεση παρά κάτω από το κράτος μιας ατσάλινης αναγκαιότητας, όπως δεν καταφεύγουν στην Κόκκινη Τρομοκρατία παρά κάτω από την απειλή της καταστροφής από τους λευκοφρουρούς. Αυτό που ο Κάουτσκι περιγράφει σαν το αποτέλεσμα ενός ιδιαίτερα εξυψωμένου ήθους του παρισινού

προλεταριάτου του 1871, στην πραγματικότητα δεν χαρακτηρίζει παρά το πρώτο στάδιο του εμφυλίου πολέμου. Παρόμοια γεγονότα παρατηρήθηκαν επίσης και στη χώρα μας.

Στην Πετρούπολη, καταχτήσαμε την εξουσία τον Οχτώβρη του 1917, σχεδόν χωρίς να χυθεί αίμα, κι ακόμα χωρίς συλλήψεις. Οι υπουργοί της κυβέρνησης Κερένσκι αφέθηκαν ελεύθεροι αμέσως μετά την επανάσταση. Κι όχι μόνο αυτό: αμέσως μόλις πέρασε η εξουσία στα Σοβιέτ, ο κοζάκος στρατηγός Κρασνόφ, σε συμφωνία με τον Κερένσκι επιτέθηκε ενάντια στην Πετρούπολη, και πιάστηκε αιχμάλωτος στην Κατσίνα, αφέθηκε την επομένη, ξανά ελεύθερος, αφού μας έδωσε το λόγο της τιμής του. «Μεγαλοψυχία» που βρίσκεται μέσα στο πνεύμα των πρώτων μέτρων της Κομμούνας, μα που δεν ήταν μικρότερο λάθος. Ο στρατηγός Κρασνόφ, αφού μας πολέμησε σχεδόν ένα χρόνο στο Νότο, αφού έσφαξε πολλές χιλιάδες κομμουνιστές, επιτέθηκε τελευταία για μια ακόμα φορά ενάντια στην Πετρούπολη, αλλά αυτή τη φορά μέσα στις γραμμές των στρατευμάτων του Γιουντένιτς. Η προλεταριακή επανάσταση έγινε πιο βίαιη μόνο μετά την εξέγερση των γιούγκερς στην Πετρούπολη και προπαντός μετά την εξέγερση –που προετοιμάστηκε στα παρασκήνια από τους Καντέ, τους σοσιαλεπαναστάτες, τους μενσεβίκους– των Τσεχοσλοβάκων στην περιοχή του Βόλγα όπου σφάχτηκαν χιλιάδες κομμουνιστές, ύστερα από την απόπειρα εναντίον του Λένιν, τη δολοφονία του Ουρίτσκι, κλπ, κλπ.

Τις ίδιες αυτές τάσεις, μα μονάχα στην πρώτη φάση τους, τις παρατηρούμε και στην Ιστορία της Κομμούνας.

Σπρωγμένη από τη λογική της πάλης, μπήκε αρχικά στο δρόμο των απειλών. Η δημιουργία της Επιτροπής Κοινής Σωτηρίας είχε υπαγορευτεί για πολλούς από τους οπαδούς της από την ιδέα της Κόκκινης Τρομοκρατίας. Η Επιτροπή αυτή είχε για προορισμό να «κόψει το κεφάλι των προδοτών» («Επίσημη Εφημερίδα», Νο 123) και να «χτυπήσει την προδοσία» («Επίσημη Εφημερίδα», Νο 124). Ανάμεσα στα «απειλητικά» διατάγματα, πρέπει να σημειώσουμε την εντολή (της 3 του Απρίλη) για τη δέσμευση της περιουσίας του θιέρσου και των υπουργών του, την κατεδάφιση του σπιτιού του, το γκρέμισμα της στήλης της Βαντόμ, και ιδιαίτερα το διάταγμα

για τους ομήρους. Για κάθε αιχμάλωτο ή οπαδό της Κομμούνας που τουφέκιζαν οι Βερσαλιέζοι, έπρεπε να τουφεκίζουν τρεις ομήρους. Τα μέτρα που πάρθηκαν από την αστυνομική Διεύθυνση, που διευθυνόταν από τον Ραούλ Ριγκό, είχαν ένα χαρακτήρα καθαρά τρομοκρατικό, αν και δεν ανταποκρίνονταν πάντα στον επιδιωκόμενο σκοπό.

Στην πραγματικότητα, τα μέτρα αυτά είχαν παραλύσει από το άμορφο ομορτιστικό πνεύμα των ηγετικών στοιχείων της Κομμούνας, με την επιθυμία τους να συμφιλιώσουν με κούφια φράσεις την μπουρζουαζία με το τετελεσμένο γεγονός, με τις ταλαντεύσεις τους ανάμεσα στο μύθο της δημοκρατίας και την πραγματικότητα της διχτατορίας. Η τελευταία αυτή σκέψη έχει θαυμάσια διατυπωθεί από τον Λαβρόφ στο βιβλίο του για την Κομμούνα.

«Το Παρίσι των πλούσιων αστών και των δυστυχησμένων προλεταρίων, το Παρίσι των κοινωνικών αντιθέσεων, σαν πολιτική κοινότητα, διαφορετικών τάξεων, απαιτούσε, στο όνομα των φιλελεύθερων αρχών, πλήρη ελευθερία λόγου, συγκέντρωσης, κριτικής της κυβέρνησης, κλπ. Το Παρίσι, που μόλις έκανε την επανάσταση μέσα στα πλαίσια των συμφερόντων του προλεταριάτου, και που είχε τάξει για σκοπό του να την πραγματοποιήσει και στους θεσμούς, απαιτούσε, σαν κοινότητα του χειραφετημένου εργατικού προλεταριάτου, επαναστατικά μέτρα, δηλαδή δικτατορικά, απέναντι στους εχθρούς του καινούριου καθεστώτος», (σελ. 143-144).

Αν η Κομμούνα του Παρισιού δεν είχε πέσει, αν είχε μπορέσει να κρατηθεί μέσα σε μια αδιάκοπη πάλη, δεν χωρεί καμιά αμφιβολία πως θα είταν υποχρεωμένη να καταφύγει σε ολοένα και πιο αυστηρά μέτρα για να συντρίψει την αντεπανάσταση. Είναι αλήθεια πως ο Κάουτσκι δεν θα είχε τότε τη δυνατότητα να αντιτάξει τους ανθρωπιστές κομμουνάρους στους απάνθρωπους μπολσεβίκους. Καί ο Θιέρσοσ από την άλλη δεν θα είχε μπορέσει να διαπράξει την τερατώδη αιματοχυσία του προλεταριάτου του Παρισιού. Παρ' όλα αυτά, η ιστορία δεν θα είτανε ο χαμένος.

Η Ανεύθυνη Κεντρική Επιτροπή

και η «Δημοκρατική» Κομμούνια

«Στις 19 του Μάρτη» (διηγείται ο Κάουτσκι), «στην Κεντρική Επιτροπή της Εθνοφρουράς, ορισμένοι απαιτούσαν να βαδίσουν ενάντια στις Βερσαλίες, άλλοι να προκηρύξουν εκλογές, άλλοι πάλι να καταφύγουν πριν από όλα σε επαναστατικά μέτρα, σαν να υπήρχε περίπτωση, το καθένα από αυτά τα βήματα» (όπως μας διδάσκει ο τόσο εμβριθής συγγραφέας μας) «να μην είταν εξίσου αναγκαία ή το ένα από αυτά να απέκλειε το άλλο», (σελ. 72).

Στις γραμμές που ακολουθούν, ο Κάουτσκι θα μας προσφέρει, πάνω στο θέμα αυτών των διαφωνιών στους κόλπους της Κομμούνιας, ξαναζεσταμένες κοινοτοπίες για τις αμοιβαίες σχέσεις ανάμεσα στις μεταρρυθμίσεις και την επανάσταση. Στην πραγματικότητα, το ζήτημα έμπαινε ως έξης: αν αποφάσιζαν να επιτεθούν ενάντια στις Βερσαλίες και μάλιστα χωρίς να χάσουν λεπτό, είταν αναγκαίο να αναδιοργανώσουν αμέσως την εθνοφρουρά, να βάλουν επικεφαλής της τα καλύτερα από τα μαχητικά στοιχεία του παρισινού προλεταριάτου, πράγμα που θα έφερνε ένα προσωρινό αδυνάτισμα του Παρισιού από επαναστατική άποψη. Μα το να οργανώσουν εκλογές στο Παρίσι, βγάζοντας παράλληλα έξω από τα τείχη του το άνθος της εργατικής τάξης, αυτό θα είταν χωρίς έννοια από την άποψη του επαναστατικού κόμματος. Βέβαια, η πορεία ενάντια στις Βερσαλίες και οι εκλογές στην Κομμούνια, θεωρητικά δεν έρχονταν καθόλου σε αντίθεση. Στην πράξη όμως αλληλοαποκλείονταν: για την επιτυχία των εκλογών έπρεπε να αναβληθεί η επίθεση ενάντια στις Βερσαλίες. Για την επιτυχία της επίθεσης, έπρεπε να αναβληθούν οι εκλογές. Τέλος, βγαίνοντας στην ύπαιθρο, το προλεταριάτο αδυνάτιζε προσωρινά το Παρίσι και, από τότε, γινόταν απαραίτητο να εξασφαλιστεί ενάντια σ' όλες τις δυνατότητες αντεπαναστατικών αιφνιδιασμών στην πρωτεύουσα, γιατί ο θιέρσος δεν θα σταματούσε μπροστά σε τίποτε για να ανάψει πίσω από τους κομμουνάρους τη φωτιά της αντίδρασης. Έπρεπε να εγκαθιδρύσει στην πρωτεύουσα ένα πιο

στρατιωτικό, δηλαδή πιο αυστηρό, καθεστώς.

«Είταν υποχρεωμένοι» –γράφει ο Λαβρόφ– «να παλεύουν ενάντια σε ένα πλήθος εσωτερικών έχθρων, που κατάκλυζαν το Παρίσι, και που, χθες ακόμα, ξεσηκώνονταν γύρω από το Χρηματιστήριο και την πλατεία Βαντόμ, που είχαν τους αντιπροσώπους τους στη διοίκηση και στην εθνοφρουρά, που είχαν τον Τύπο τους, που έκαναν τις συνελεύσεις τους, που, σχεδόν φανερά, διατηρούσαν σχέσεις με τους Βερσαλιέζους, και που γίνονταν όλο και πιο αποφασιστικοί, όλο και πιο θρασείες σε κάθε απερισκεψία, σε κάθε αποτυχία της Κομμούνας», (σελ. 87).

Παράλληλα, είταν ακόμα αναγκαίο να πάρουν μια σειρά από επαναστατικά μέτρα, οικονομικού γενικά χαρακτήρα, για τον εφοδιασμό πάνω απ' όλα του επαναστατικού στρατού. Όλα αυτά τα μέτρα, τα πιο απαραίτητα για την επαναστατική διχτατορία, με δυσκολία θα μπορούσαν να συμβιβαστούν με μια πλατιά εκλογική καμπάνια. Μα ο Κάουτσκι δεν έχει την παραμικρή ιδέα τί σημαίνει επανάσταση στην πράξη. Νομίζει ότι συμβιβάζω θεωρητικά σημαίνει υλοποιώ πραχτικά.

Η Κεντρική Επιτροπή είχε καθορίσει τις εκλογές για την Κομμούνα στις 22 του Μάρτη, αλλά επειδή της έλλειπε η αυτοπεποίθηση, επειδή φοβόταν την παρανομία της και προσπαθούσε να δράσει σύμφωνα με τους πιο «νόμιμους» θεσμούς, άνοιξε γελοίες και ατέλειωτες διαπραγματεύσεις, με την εντελώς ανίσχυρη και χωρίς κύρος Συνέλευση των δημάρχων και των βουλευτών του Παρισιού, δείχνοντας την προθυμία της να μοιραστεί μαζί της την εξουσία μόνο και μόνο για να πετύχει μια συμφωνία. Έτσι χάθηκε πολύτιμος χρόνος.

Ο Μαρξ, που πάνω του προσπαθεί ο Κάουτσκι, σύμφωνα με μια παλιά του συνήθεια, να στηριχτεί, δεν έχει σε καμιά περίπτωση προτείνει, να προκηρυχτούν εκλογές για την Κομμούνα και ταυτόχρονα να ριχτούν οι εργάτες σε μια στρατιωτική εξόρμηση. Στο γράμμα του προς τον Κούγκελμαν, στις 12 του Απρίλη 1871, ο Μαρξ έγραφε πως η Κεντρική Επιτροπή της Εθνοφρουράς είχε πάρα πολύ νωρίς εγκαταλείψει τις εξουσίες της για να αφήσει

ελεύθερο το έδαφος στην Κομμούνα. Ο Κάουτσκι, όπως λέει ο ίδιος, «δεν καταλαβαίνει» αυτή την άποψη του Μαρξ. Το πράγμα είναι πολύ απλό. Όπως και νά 'χει, ο Μαρξ καταλάβαινε πως το πρόβλημα είταν, όχι να τρέχουν πίσω από τη νομιμότητα, αλλά να δόσουν ένα θανάσιμο χτύπημα στον εχθρό.

«Αν η Κεντρική Επιτροπή αποτελούνταν από πραγματικούς επαναστάτες» –λέει και πολύ σωστά ο Λαβρόφ– «θα έπρεπε να ενεργήσει πολύ διαφορετικά. Θα είταν ασυγχώρητο από μέρους της να παραχωρήσει δέκα μέρες στους εχθρούς της πριν από την εκλογή και τη σύγκληση της Κομμούνας, για να μπορέσουν να αναλάβουν τη στιγμή που οι ηγέτες του προλεταριάτου αρνούσαν να εκτελέσουν το καθήκον τους και δεν έκαναν χρήση του δικαιώματος τους να **ηγηθούν** άμεσα στο προλεταριάτο. Η πλήρης ανωριμότητα των λαϊκών κομμάτων γεννούσε τώρα μια Επιτροπή που θεωρούσε τις δέκα αυτές μέρες απραγίας σαν υποχρεωτικές», (σελ. 78).

Οι επιθυμίες της Κεντρικής Επιτροπής, που ήθελε να παραδόσει όσο το δυνατόν πιο γρήγορα την εξουσία σε μια «νόμιμη» κυβέρνηση, υπαγορεύονταν λιγότερο από τις προλήψεις της τυπικής δημοκρατίας, που άλλωστε δεν έλλειπαν, και περισσότερο από το φόβο για τις ευθύνες. Με το πρόσχημα ότι δεν είταν παρά ένας προσωρινός θεσμός, η Κεντρική Επιτροπή, αρνήθηκε αν και ολόκληρος ο μηχανισμός της εξουσίας είταν συγκεντρωμένος στα χέρια της, να πάρει τα πιο αναγκαία και τα πιο επείγοντα μέτρα. Όμως, η Κομμούνα δεν ξαναπήρε ολόκληρη την πολιτική εξουσία από την Κεντρική Επιτροπή που συνέχισε, χωρίς να στενοχωριέται και πολύ, να χώνει τη μύτη της σ' όλες τις υποθέσεις. Από αυτό βγαίνει μια δυαδικότητα της εξουσίας εξαιρετικά επικίνδυνη, ιδιαίτερα για τη στρατιωτική κατάσταση.

Στις 3 του Μάη, η Κεντρική Επιτροπή έστειλε στην Κομμούνα μια αντιπροσωπία που απαίτησε την παράδοση της διεύθυνσης του υπουργείου πολέμου. Γι' άλλη μια φορά –όπως το λέει ο Λισαγκαρέ– ξανατέθηκε το ίδιο ζήτημα:

«Αν έπρεπε να διαλύσουν ή να συλλάβουν την Κεντρική Επιτροπή,

ή αν έπρεπε να της παραχωρήσουν τη διεύθυνση του υπουργείου πολέμου».

Γενικά, εδώ δεν επρόκειτο για τις αρχές της δημοκρατίας, αλλά για την απουσία ενός καθαρού προγράμματος δράσης κι από τις δυο πλευρές, και για την κοινή επιθυμία, τόσο της ανεύθυνης επαναστατικής οργάνωσης, που προσωποποιείται από την Κεντρική Επιτροπή, όσο και της «δημοκρατικής» οργάνωσης της Κομμούνας, να φορτώσουν η μια πάνω στην άλλη τις ευθύνες, χωρίς να αρνούνται εντελώς την εξουσία.

Αυτές οι πολιτικές σχέσεις δεν είναι παράδειγμα για μίμηση.

«Μα η Κεντρική Επιτροπή»—έτσι παρηγοριέται ο Κάουτσκι— «δεν προσπάθησε ποτέ να χτυπήσει την αρχή που σύμφωνα με αυτήν η ανώτατη εξουσία πρέπει να ανήκει στους εκλεγμένους με καθολική ψηφοφορία. Σ' αυτό το σημείο, η Κομμούνα του Παρισιού είταν το ακριβώς αντίθετο της Σοβιετικής Δημοκρατίας», (σελ. 55).

Δεν υπήρχε ενότητα στην κυβέρνηση ούτε και επαναστατική αποφασιστικότητα, αλλά μια δυαδικότητα της εξουσίας, και το αποτέλεσμα είταν μια ραγδαία και τρομαχτική καταστροφή. Όμως (και δεν είναι μήπως αυτό μια ικανοποιητική παρηγοριά;) δεν παραβιάστηκε καθόλου η «αρχή» της δημοκρατίας.

Η Δημοκρατική Κομμούνα

και η Επαναστατική Διχτατορία

Ο σύντροφος Λένιν έχει αποδείξει κιόλας στον Κάουτσκι ότι το να προσπαθείς να παρουσιάσεις την Κομμούνα σαν μια τυπική δημοκρατία, είναι θεωρητική αγυρτεία. Η Κομμούνα, τόσο από τις παραδόσεις όσο κι από τις προθέσεις εκείνων που την κατεύθυναν —οι μπλανκιστές— είταν η έκφραση της διχτατορίας της επαναστατικής πόλης πάνω σ' ολόκληρη την ύπαιθρο. Αυτό έγινε στη Μεγάλη Γαλλική Επανάσταση, το ίδιο θα γινόταν στην Επανάσταση του 1871 αν η Κομμούνα δεν είχε πέσει τόσο γρήγορα.

Το γεγονός ότι μέσα στο ίδιο το Παρίσι η κυβέρνηση είχε εκλεγεί πάνω στη βάση της καθολικής ψηφοφορίας, δεν αποκλείει το άλλο, το πιο σημαντικό γεγονός: τις στρατιωτικές επιχειρήσεις της Κομμούνας, μιας πόλης, ενάντια στην αγροτική Γαλλία, δηλαδή ενάντια σ' ολόκληρη τη χώρα. Για να ικανοποιήσουν το μεγάλο δημοκράτη Κάουτσκι, θα έπρεπε οι επαναστάτες της Κομμούνας να ρωτήσουν προκαταβολικά, διαμέσου μιας καθολικής ψηφοφορίας, ολόκληρο τον πληθυσμό της Γαλλίας για να ξέρουν αν έπρεπε η όχι να εξαπολύσουν τον πόλεμο ενάντια στις συμμορίες του θιέρσου.

Τελικά, στο ίδιο το Παρίσι, οι εκλογές έγιναν μετά τη φυγή της μπουρζουαζίας –ή το λιγότερο, των πιο δραστήριων στοιχείων της– και μετά την εκκένωση του από τον ταχτικό στρατό. Η μπουρζουαζία που παράμεινε στο Παρίσι, παρόλη την αυθάδειά της, δεν φοβόταν λιγότερο τα επαναστατικά τάγματα, και κάτω από την επήρεια αυτού του φόβου –προάγγελος της αναπόφευχτης μελλοντικής Κόκκινης Τρομοκρατίας– έγιναν οι εκλογές. Το να παρηγορείσαι με το ότι η Κεντρική Επιτροπή της Εθνοφρουράς, που κάτω από τη διχτατορία της –δυστυχώς χαλαρή και φορμαλιστική διχτατορία– έγιναν οι εκλογές της Κομμούνας, δεν καταπάτησε την αρχή της καθολικής ψηφοφορίας, είναι πραγματικά, σαν να σκουπίζεις με τη σκιά μιας σκούπας.

Ο Κάουτσκι εκμεταλλεύεται την άγνοια των αναγνωστών του, πολλαπλασιάζοντας τους στείρους παραλληλισμούς. Στην Πετρούπολη το Νοέμβρη του 1917, εκλέξαμε κι εμείς μια Κομμούνα (τη δημοτική Δούμα) πάνω στη βάση της ίδιας «δημοκρατικής» ψηφοφορίας χωρίς περιορισμούς για την μπουρζουαζία. Οι εκλογές αυτές, υστέρησαν από το μπουκοτάζ των αστικών κομμάτων, μας έδωσαν μια συντριπτική πλειοψηφία. Η δημοκρατικά εκλεγμένη Δούμα υποτάχτηκε με τη θέληση της στο Σοβιέτ της Πετρούπολης, πράγμα που σημαίνει ότι έβαζε το γεγονός της διχτατορίας του προλεταριάτου πάνω από την «αρχή» της καθολικής ψηφοφορίας, και υστέρησαν από λίγο καιρό, διαλύθηκε με δική της πρωτοβουλία προς όφελος ενός από τα τμήματα του Σοβιέτ της Πετρούπολης. Μ' αυτόν τον τρόπο, το Σοβιέτ της Πετρούπολης –ο αληθινός αυτός

πατέρας του σοβιετικού καθεστώτος— έχει με το μέρος του τη θεία χάρη, ένα φωτοστέφανο τυπικά «δημοκρατικό» που δεν υστερεί σε τίποτε από αυτό της Κομμούνας του Παρισιού.

«Στις εκλογές της 26 του Μάρτη, εκλέχτηκαν 80 μέλη για την Κομμούνα. Ανάμεσα τους βρίσκονταν 15 μέλη του κυβερνητικού κόμματος (του θιέρσου) και 6 αστοί ριζοσπάστες που, ενώ είχαν αντίπαλοι της κυβέρνησης, καταδίκασαν την εξέγερση των εργατών του Παρισιού. Η Σοβιετική Δημοκρατία» —μας μαθαίνει ο Κάουτσκι— «δεν θα είχε ποτέ ανεχθεί να γίνουν δεχτά τέτοια αντεπαναστατικά στοιχεία, έστω και σαν υποψήφιοι, και για ένα λόγο παραπάνω σαν εκλεγμένοι. Η Κομμούνα, από σεβασμό προς τη δημοκρατία, δεν έβαλε ούτε το παραμικρό εμπόδιο στην εκλογή των αστών αντιπάλων της», (σελ. 74).

Έχουμε κιόλας δει πιο πάνω ότι ο Κάουτσκι λέει ότι του κατέβει στο μυαλό. Πρώτα πρώτα, στην αντίστοιχη φάση ανάπτυξης της Ρώσικης Επανάστασης, έγιναν δημοκρατικές εκλογές στην Κομμούνα της Πετρούπολης, εκλογές που στη διάρκεια τους η σοβιετική εξουσία δεν έβαλε κανένα εμπόδιο στο δρόμο των αστικών κομμάτων, κι αν οι Καντέ, οι σοσιαλεπαναστάτες και οι μενσεβίκοι, που είχαν τον τύπο τους και καλούσαν ανοιχτά τον πληθυσμό να ανατρέψει τη σοβιετική εξουσία, μπούκοτάρισαν τις εκλογές, είναι μόνο και μόνο γιατί ελπίζανε κείνη την εποχή να ξεμπλέξουν γρήγορα μαζί μας με τη δύναμη των όπλων. Δεύτερο, δεν υπήρξε στην Κομμούνα του Παρισιού μια δημοκρατία που να εκφράζει όλες τις τάξεις. Για τους αστούς βουλευτές —συντηρητικούς, φιλελεύθερους, γκαμβετιστές— δεν υπήρχε θέση.

«Όλες σχεδόν αυτές οι προσωπικότητες» —γράφει ο Λαβρόφ— «είτε αμέσως, είτε πολύ σύντομα, έφυγαν από τα Συμβούλια της Κομμούνας. Μπορεί, βέβαια, να ήταν οι αντιπρόσωποι του Παρισιού —της ελεύθερης πόλης κάτω από την εξουσία της μπουρζουαζίας— αλλά ήταν τελείως εκτός τόπου στο συμβούλιο της Κομμούνας, που παρόλα αυτά, θέλοντας και μη, με συνέπεια ή με ασυνέπεια, ολότελα ή μερικά, αντιπροσώπευε την επανάσταση του προλεταριάτου και μια προσπάθεια, αν και αδύνατη, να δημιουργήσει τις μορφές μιας κοινωνίας που θα ήταν

εναρμονισμένη με αυτήν την επανάσταση», (σελ. 111-112).

Αν η μπουρζουαζία της Πετρούπολης δεν είχε μπούκοτάρει τις δημοτικές εκλογές, οι αντιπρόσωποι της θα είχαν μπει στη Δούμα της Πετρούπολης. Και θα έμεναν εκεί μέχρι την πρώτη εξέγερση των σοσιαλεπαναστατών και των Καντέ, υστέρη από την οποία –με την άδεια ή χωρίς την άδεια του Κάουτσκι– θα είχαν πιθανόν συλληφθεί αν δεν είχαν έγκαιρα εγκαταλείψει τη Δούμα, όπως άλλωστε είχαν κάνει, σε μια ορισμένη στιγμή, οι αντιπρόσωποι των αστών στην Κομμούνα του Παρισιού. Η πορεία των γεγονότων θα ήταν η ίδια, μόνο που στην επιφάνεια ορισμένα γεγονότα θα εκτυλίσσονταν αλλιώς.

Υποστηρίζοντας τη δημοκρατία της Κομμούνας και ταυτόχρονα κατηγορώντας την πως της έλλειπε η αποφασιστικότητα απέναντι στις Βερσαλίες, ο Κάουτσκι δεν καταλαβαίνει πως οι εκλογές της Κομμούνας, που έγιναν με την αμφίβολη βοήθεια των «νόμιμων» δημάρχων και βουλευτών, αντανάκλυσαν την ελπίδα για τη σύναψη μιας συμφωνίας ειρήνης με τις Βερσαλίες. Κι όμως, σ' αυτό βρίσκεται όλη η ουσία του ζητήματος. Οι ηγέτες θέλουν μια συμφωνία και όχι την πάλη. Οι μάζες δεν είχαν ακόμα απαλλαγεί από τις αυταπάτες τους. Δεν είχε έρθει ακόμα η ώρα να ξεσκεπαστεί το ψεύτικο επαναστατικό κύρος ορισμένων. Όλα αυτά μαζί αποκαλούνταν «δημοκρατία».

«Οφείλουμε» –συνιστούσε επίμονα ο Βερμορέλ– «να κυριαρχήσουμε πάνω στους εχθρούς μας με την ηθική δύναμη μας... Δεν πρέπει να θίξουμε την ελευθερία και τη ζωή του ατόμου...».

Ο Βερμορέλ, που επιθυμούσε να αποτρέψει τον αδερφοκτόνο πόλεμο, καλούσε τη φιλελεύθερη μπουρζουαζία, που άλλοτε τη στιγμάτιζε τόσο ανελέητα, να εγκαθιδρύσει μια «νόμιμη κυβέρνηση, που να την αναγνωρίζει και να τη σέβεται όλος ο πληθυσμός του Παρισιού». «*Η Επίσημη Εφημερίδα*», που εκδιδόταν κάτω από τη διεύθυνση του διεθνιστή Λογκέ, έγραφε:

«Η τραγική παρεξήγηση που, στις μέρες του Ιούνη (1848), εξόπλισε τις δυο τάξεις, τη μια ενάντια στην άλλη, δεν μπορεί

τώρα πια να ξαναγίνει... Ο ανταγωνισμός των τάξεων έπαψε να υπάρχει...», (30 του Μάρτη).

Και πιο κάτω:

«Τώρα όλες οι συγκρούσεις θα σβήσουν, γιατί όλοι εμπνέονται από ένα αίσθημα αλληλεγγύης, γιατί ποτέ δεν υπήρξε τόσο λίγο κοινωνικό μίσος και κοινωνικός ανταγωνισμός όσο τώρα», (3 του Απρίλη).

Δεν είταν χωρίς λόγο που στη συνεδρίαση της Κομμούνας της 25 του Απρίλη ο Ζουρντέν έδινε συγχαρητήρια στον εαυτό του για το γεγονός ότι «η Κομμούνα δεν είχε ποτέ μέχρι τώρα παραβιάσει την αρχή της ιδιοκτησίας». Έτσι, έλπιζε να κερδίσει τη συγκατάθεση των αστικών στρωμάτων και να προχωρήσει σε ένα συμβιβασμό.

«Οι θεωρίες αυτές» –λέει, κι έχει πέρα για πέρα δίκιο, ο Λαβρόφ– «δεν αφόπλισαν καθόλου τους εχθρούς του προλεταριάτου που καταλάβαιναν πολύ καλά πως τους απειλούσαν οι επιτυχίες του. Αντίθετα, σαν να είταν προσχεδιασμένες, αφαίρεσαν από το προλεταριάτο όλη τη μαχητική του ενεργητικότητα και το τύφλωσαν, μπροστά σε άκαμπτους εχθρούς», (σελ. 137).

Μα οι καθησυχαστικές αυτές θεωρίες είταν αδιάσπαστα δεμένες με το μύθο της δημοκρατίας: Η μορφή της ψευτονομιμότητας τους έκανε να πιστέψουν πως το ζήτημα μπορούσε να λυθεί χωρίς πάλη.

«Οσοναφορά τις λαϊκές μάζες –έγραφε ένα μέλος της Κομμούνας, ο Άρθουρ Αρνούλ– αυτές πίστευαν, κι όχι χωρίς λόγο, στην ύπαρξη μιας σιωπηρής συμμαχίας με την κυβέρνηση».

Ανήμποροι να τραβήξουν την μπουρζουαζία, οι συμφιλιωτές, παραπλανούσαν, όπως πάντα, το προλεταριάτο.

Το ότι μέσα στις συνθήκες του αναπόφευχτο εμφυλίου πολέμου, που άρχιζε κιόλας, ο δημοκρατικός κοινοβουλευτισμός δεν έκφραζε πια παρά τη συμφιλιωτική αδυναμία των ηγετικών ομάδων, αυτό το μαρτυράει με τον πιο χτυπητό τρόπο η ανόητη διαδικασία

των συμπληρωματικών εκλογών της Κομμούνας (6 του Απρίλη). Εκείνη τη στιγμή «το μόνο που δεν τίθονταν είταν το ζήτημα των εκλογών», γράφει ο Άρθουρ Αρνούλ. Η κατάσταση είχε γίνει τόσο τραγική, ώστε κανείς πια δεν είχε ούτε το χρόνο, ούτε την αναγκαία ψυχραιμία για να γίνουν σωστά οι εκλογές...

«Όλοι οι πιστοί στην Κομμούνα είταν πάνω στα οχυρώματα, στα φρούρια, στα προκεχωρημένα φυλάκια... Ο λαός δεν θεωρούσε καθόλου σπουδαίες τις συμπληρωματικές αυτές εκλογές. Στην πραγματικότητα, οι εκλογές δεν είταν παρά κοινοβουλευτισμός. Δεν είταν ώρα για να μετράς εκλογείς αλλά να έχεις στρατιώτες. Το ζήτημα δεν είταν να ξέρουμε αν είχε αυξηθεί ή μειωθεί η επιρροή μας στο Παρίσι, αλλά να το υπερασπίσουμε ενάντια στις Βερσαλίες».

Τα λόγια αυτά θα μπορούσαν να δόσουν στον Κάουτσκι να καταλάβει γιατί στην πράξη δεν είναι τόσο εύκολο να συνδυαστεί ο ταξικός πόλεμος με μια υπερταξική δημοκρατία.

«Η Κομμούνα δεν είναι μια Συνταχτική Συνέλευση» –έγραφε στο βιβλίο του ο Μιγιέρ, ένα από τα καλύτερα μυαλά της Κομμούνας– «είναι ένα συμβούλιο πολέμου. Δεν πρέπει να έχει παρά ένα μονάχα στόχο: τη νίκη. Ένα μονάχα όπλο: τη βία. Ένα μονάχα νόμο: την κοινωνική σωτηρία». «Δεν μπόρεσαν ποτέ να καταλάβουν» –φωνάζει ο Λισαγκαρέ κατηγορώντας τους ηγέτες– «πως η Κομμούνα είταν οδόφραγμα κι όχι διοικητική υπηρεσία».

Στο τέλος μονάχα άρχισαν να το καταλαβαίνουν, όταν είταν πια πάρα πολύ αργά. Ο Κάουτσκι δεν το έχει ακόμα καταλάβει. Και τίποτε δεν μας δείχνει πως κάποια μέρα θα το καταλάβει. Η Κομμούνα υπήρξε η ζωντανή άρνηση της τυπικής δημοκρατίας, γιατί, στην ανάπτυξη της, σήμαινε τη διχτατορία του εργατικού Παρισιού πάνω στο αγροτικό έθνος. Το γεγονός αυτό επισκιάζει όλα τά άλλα. Όποιες κι αν είταν οι προσπάθειες των δογματικών πολιτικών μέσα στους κόλπους της ίδιας της Κομμούνας να αγκιστρωθούν από τις εμφανίσεις της δημοκρατικής νομιμότητας, κάθε ενέργεια της Κομμούνας, ενώ δεν είταν αρκετή για τη νίκη, είταν αρκετή να αποκαλύψει την παράνομη φύση της. Η Κομμούνα,

δηλαδή το Δημοτικό Συμβούλιο του Παρισιού, κατήργησε τη στρατιωτική θητεία. Τιτλοφόρησε το επίσημο όργανο της: *Επίσημη Εφημερίδα της Γαλλικής Δημοκρατίας*. Αν και προσεχτικά, έβαλε χέρι στην Τράπεζα της Γαλλίας. Διακήρυξε το χωρισμό της Εκκλησίας από το κράτος και κατήργησε τους εκκλησιαστικούς προϋπολογισμούς. Ήρθε σε επαφή με τις ξένες πρεσβείες, κλπ, κλπ. Όλα αυτά τα έκανε στο όνομα της επαναστατικής διχτατορίας. Μα ο Κλεμανσό που, τότε, είταν ακόμα ένας νεαρός δημοκράτης αναγνώριζε αυτή την αρετή.

Στη Συνέλευση με την Κεντρική Επιτροπή, ο Κλεμανσό δήλωσε:

«Η εξέγερση είχε ένα παράνομο ξεκίνημα... Η Επιτροπή θα γίνει πολύ σύντομα γελοία και τα διατάγματα της αξιοκαταφρόνητα. Και επιπλέον, το Παρίσι δεν έχει το δικαίωμα να εξεγείρεται ενάντια στη Γαλλία και οφείλει να αποδεχτεί άνευ όρων την εξουσία της Συνέλευσης».

Το πρόβλημα της Κομμούνας είταν να διαλύσει την Εθνοσυνέλευση. Και ο Κάουτσκι, ψάχνει τώρα να βρει ελαφρυντικά στοιχεία για τα εγκληματικά αυτά σχέδια.

Φέρνει σαν επιχείρημα το γεγονός ότι οι κομμουνάροι είχαν αντίπαλους τους μοναρχικούς στην Εθνοσυνέλευση ενώ στη Συντακτική Συνέλευση εμείς είχαμε ενάντια μας... τους σοσιαλιστές, δηλαδή τους σοσιαλεπαναστάτες και τους μενσεβίκους. Ολική διανοητική έκλειψη! Ο Κάουτσκι μιλάει για τους μενσεβίκους και τους σοσιαλεπαναστάτες, αλλά λησμονάει τον μοναδικά σοβαρά εχθρό: τους Καντέ. Αυτοί ακριβώς αποτελούσαν το «βερσαλιέζικο» κόμμα της Ρωσίας, δηλαδή το μέτωπο των ιδιοχτητών στο όνομα της ιδιοκτησίας και ο καθηγητής Μιλιουκόφ έκανε ότι μπορούσε για να μιμηθεί τον μικρόσωμα μεγάλο άνδρα. Από πολύ νωρίς –πολύ πριν από την επανάσταση του Οχτώβρη– ο Μιλιουκόφ άρχισε να ψάχνει για τον Γκαλιφέ του, στους στρατηγούς Κορνίλοφ, Αλεξέγιεφ, Καλεντίν, Κρασνόφ. Και όταν ο Κολτσάκ είχε παραμερίσει τα πολιτικά κόμματα και διαλύσει τη Συντακτική Συνέλευση, το κόμμα των Καντέ, το μόνο σοβαρό αστικό κόμμα, με προσανατολισμό βασικά

μοναρχικό, όχι μονάχα δεν του αρνήθηκε την υποστήριξη, αλλά αντίθετα τον περιέβαλε με μεγαλύτερη συμπάθεια από πριν.

Οι μενσεβίκοι και οι σοσιαλεπαναστάτες δεν έπαιξαν στη χώρα μας κανένα αυτόνομο ρόλο, όπως άλλωστε συνέβη και με το κόμμα του Κάουτσκι στα επαναστατικά γεγονότα της Γερμανίας. Αυτοί βάσιζαν ολόκληρη την πολιτική τους πάνω στη συμμαχία με τους Καντέ, εξασφαλίζοντας τους έτσι μια θέση υπεροχής που δεν ανταποκρινόταν καθόλου στο συσχετισμό των πολιτικών δυνάμεων. Τα κόμματα των σοσιαλεπαναστατών και των μενσεβίκων δεν είχαν παρά έναν μηχανισμό μεταβίβασης προορισμένος να κερδίσει στις συγκεντρώσεις και στις εκλογές την πολιτική εμπιστοσύνη των ξεσηκωμένων επαναστατικών μαζών, προς όφελος του ιμπεριαλιστικού αντεπαναστατικού κόμματος των Καντέ –ανεξάρτητα άλλωστε από το αποτέλεσμα των εκλογών. Η εξάρτηση της **πλειοψηφίας**, μενσεβίκων και σοσιαλεπαναστατών, από τη **μειοψηφία** των Καντέ δεν ήταν παρά μια σχεδόν ανοιχτή προσβολή στην ιδέα της «δημοκρατίας». Μα αυτό δεν είναι όλο. Σ' όλα τα μέρη της χώρας όπου το καθεστώς της «δημοκρατίας» επιζούσε για πολύ καιρό, τέλειωνε αναπόφευχτα με ένα ανοιχτό πραξικόπημα της αντεπανάστασης. Έτσι έγινε στην Ουκρανία όπου η δημοκρατική Ράντα, που είχε πουλήσει τη σοβιετική κυβέρνηση στο γερμανικό ιμπεριαλισμό, βλέπει τον ίδιο τον εαυτό της παραμερισμένο από τη μοναρχία του Σκοροπάντοκι. Έτσι έγινε στο Κουμπάν, όπου η δημοκρατική Ράντα εξαφανίστηκε κάτω από το τακούνι του Ντενίκιν. Έτσι έγινε –κι αυτό είναι το πιο σημαντικό πείραμα της «δημοκρατίας» μας– στη Σιβηρία, όπου η Συνταχτική Συνέλευση που τυπικά κυριαρχούνταν από τους σοσιαλεπαναστάτες και τους μενσεβίκους –με την απουσία των μπολσεβίκων– που στην πραγματικότητα διευθυνόταν από τους Καντέ, οδήγησε στη διχτατορία του τσαρικού ναυάρχου Κολτσάκ. Έτσι έγινε στο Βορρά, όπου η κυβέρνηση της Συνταχτικής Συνέλευσης του σοσιαλεπαναστάτη Τσαϊκόφσκι δεν ήταν παρά ο κομπάρσος των αντεπαναστατών ρώσων και άγγλων στρατηγών. Σε όλα τα μικρά συνοριακά κράτη, τα πράγματα έγιναν ή γίνονται έτσι: στη Φιλανδία, την Εσθονία, τη Λιθουανία, τη Λετονία, την Πολωνία, τη Γεωργία, την Αρμενία, όπου παγιώθηκε κάτω από τη

σημαία της τυπικής «δημοκρατίας», η κυριαρχία των γαιοκτημόνων, των καπιταλιστών και των ξένων μιλιταριστών.

Ο Εργάτης του Παρισιού του 1871

και ο Προλετάριος του 1917

Ένας από τους πιο χοντροκομμένους παραλληλισμούς –που δεν δικαιολογείται με τίποτε και πολιτικά είναι ένα αίσχος– που κάνει ο Κάουτσκι ανάμεσα στην Κομμούνα και τη Σοβιετική Ρωσία, είναι ο παραλληλισμός που αφορά το χαρακτήρα του παρισινού εργάτη του 1871 και του ρώσου προλετάριου του 1917-1919. Ο Κάουτσκι μας περιγράφει τον πρώτο σαν έναν ενθουσιώδη επαναστάτη, ικανό για υψηλή αυταπάρηση, ενώ μας παρουσιάζει το δεύτερο σαν ένα εγωιστή και δειλό, έναν ανεύθυνο αναρχικό.

Ο παρισινός εργάτης έχει πίσω του ένα παρελθόν εντελώς καθορισμένο ώστε δεν έχει ανάγκη από επαναστατικές συστάσεις ούτε χρειάζεται τα εγκώμια του Κάουτσκι για να υπερασπίσει τον εαυτό του. Ωστόσο, το προλεταριάτο της Πετρούπολης δεν έχει και δεν μπορεί να έχει λόγους να αρνηθεί τη σύγκριση με τον ηρωικό πρωτότοκο αδερφό του. Τα τρία χρόνια αδιάκοπης πάλης των εργατών της Πετρούπολης –αρχικά για την κατάκτηση της εξουσίας, σε συνέχεια για τη διατήρηση της και την παγίωση της– μέσα σε τέτια βάσανα που ποτέ δεν τα έχει ζήσει κανείς, παρά την πείνα, το κρύο, τους συνεχείς κινδύνους, αποτελούν μια εξαιρετική ιστορία συλλογικού ηρωισμού και αυταπάρησης των μαζών. Ο Κάουτσκι, όπως θα το δείξουμε αλλού, παίρνει τα πιο καθυστερημένα στοιχεία του ρώσικου προλεταριάτου για να τα συγκρίνει με το άνθος των κομμουνάρων. Πάνω σ' αυτό το σημείο δεν ξεχωρίζει σε τίποτε από τους αστούς συκοφάντες για τους οποίους οι σκοτωμένοι της Κομμούνας είναι άπειρα πιο συμπαθείς από τους ζωντανούς. Το προλεταριάτο της Πετρούπολης πήρε την εξουσία σαρανταπέντε χρόνια ύστερα από το παρισινό προλεταριάτο. Αυτό το μικρό χρονικό διάστημα μας προίκισε με μια τεράστια ανωτερότητα. Ο μικροαστικός και βιοτεχνικός

χαρακτήρας του παλιού κι ως ένα μέρος του νέου Παρισιού είναι τελείως ξένος προς την Πετρούπολη –κέντρο της πιο συγκεντρωμένης βιομηχανίας του κόσμου. Ο τελευταίος αυτός παράγοντας μας έχει σημαντικά διευκολύνει τόσο στο έργο της αγκιτάτσιας και της οργάνωσης όσο και στην εγκαθίδρυση του σοβιετικού συστήματος. Το προλεταριάτο μας απέχει πολύ από το να διαθέτει τις πλούσιες επαναστατικές παραδόσεις του γαλλικού προλεταριάτου. Μα σε αντιστάθμισμα, στην αρχή της τωρινής επανάστασης, η μεγάλη εμπειρία των αποτυχιών του 1905 είταν ακόμα ζωντανή στη μνήμη της μεγαλύτερης γενιάς, που δεν ξεχνούσε το καθήκον εκδίκησης που της είχε κληροδοτήσει. Οι ρώσοι εργάτες δεν πέρασαν, όπως οι γάλλοι εργάτες, από το μακρόχρονο σχολειό της δημοκρατίας και του κοινοβουλευτισμού, σχολειό που, σ' ορισμένες εποχές, είταν ένας σημαντικός παράγοντας στην πολιτική εκπαίδευση του προλεταριάτου. Από την άλλη μεριά όμως, η πίκρα από τη διάψευση των ελπίδων και το δηλητήριο του σκεπτικισμού, που δένουν –ελπίζουμε για μικρό χρονικό διάστημα– την επαναστατική θέληση του γαλλικού προλεταριάτου, δεν είχαν τον καιρό να κατασταλάξουν στην ψυχή της ρώσικης εργατικής τάξης.

Η Κομμούνα του Παρισιού έχει υποστεί μια στρατιωτική ήττα πριν ακόμα ορθωθούν μπροστά της, σ' όλο τους το μέγεθος, τα οικονομικά προβλήματα. Παρά τις θαυμάσιες πολεμικές αρετές των παρισινών εργατών, η στρατιωτική κατάσταση της Κομμούνας έγινε πολύ γρήγορα απελπιστική: η αναποφασιστικότητα και το συμφιλιωτικό πνεύμα των ανώτερων κύκλων γέννησαν την αποσύνθεση των κατώτερων στρωμάτων.

Σύμφωνα με το μισθολόγιο της εθνοφρουράς μισθοδοτούνταν 162.000 απλοί στρατιώτες και 6.500 αξιωματικοί, μα ο αριθμός εκείνων που πήγαιναν, πραγματικά, στη μάχη, προπαντός υστέρα από την έξοδο της 3 του Απρίλη, κυμαινόταν από είκοσι μέχρι τριάντα χιλιάδες.

Τα γεγονότα αυτά δεν εκθέτουν καθόλου τους παρισινούς εργάτες και δεν δίνουν σε κανέναν το δικαίωμα να τους χαρακτηρίσει λιποτάχτες και δειλούς –αν και οι περιπτώσεις λιποταξίας δεν

έλειψαν βέβαια. Η μαχητική ικανότητα ενός στρατού απαιτεί προπαντός την ύπαρξη ενός ακριβούς και συγκεντροποιημένου μηχανισμού. Η Κομμούνα δεν διαθέτετε κάτι τέτιο.

Το υπουργείο Πολέμου της Κομμούνας συνεδρίαζε, σύμφωνα με τα λόγια ενός συγγραφέα, σ' ένα σκοτεινό δωμάτιο όπου στριμώνονταν όλος ο κόσμος. Το υπουργικό γραφείο είταν γεμάτο από αξιωματικούς, από εθνοφρουρούς που απαιτούσαν είτε πολεμοφόδια είτε τροφοδοσία, ή που διαμαρτύρονταν γιατί δεν τους αντικαταστούσαν. Τους ξανάστελναν στη Διοίκηση των οχυρωμάτων...

«Ορισμένα τάγματα παράμεναν στα χαρακώματα από 20 μέχρι 30 μέρες, τη στιγμή που τα άλλα βρίσκονταν διαρκώς σε εφεδρεία... Η ακαταστασία αυτή σκότωσε πολύ γρήγορα κάθε πειθαρχία. Οι πιο θαρραλέοι δεν ήθελαν πια να εξαρτιώνται από κανέναν. Οι άλλοι το έσκαζαν. Οι αξιωματικοί ενεργούσαν με τον ίδιο τρόπο: ορισμένοι εγκατέλειπαν τη θέση τους για να πάνε να βοηθήσουν το διπλανό τους που βρισκόταν κάτω από τα πυρά του εχθρού. Άλλοι έφευγαν για την πόλη...», (Η Κομμούνα του Παρισιού του 1871, Π. Λαβρόφ, 1919, σελ. 100).

Ένα τέτιο καθεστώς δεν μπορούσε να μείνει ατιμώρητο. Η Κομμούνα πνίγηκε στο αίμα. Μα, σ' αυτό το θέμα, βρίσκει κανείς μια παρηγοριά, μοναδική στο είδος της, μέσα στα γραφτά του Κάουτσκι:

«Η διεύθυνση του πολέμου» –λέει, κουνώντας σοφά το κεφάλι του– *«δεν είναι γενικά η ισχυρή πλευρά του προλεταριάτου», (σελ. 76).*

Ο αφορισμός αυτός, ο αντάξιος του Παγκλός, βρίσκεται στο ύψος ενός άλλου αποφθέγματος του Κάουτσκι, που μας λέει πως η Διεθνής δεν είναι ένα κατάλληλο όπλο για την εποχή του πολέμου, αφού από τη φύση της είναι *«ένα όργανο ειρήνης»*.

Στο βάθος, ολόκληρος ο σημερινός Κάουτσκι συνοψίζεται στους δυο αυτούς αφορισμούς. Καί η αξία του είναι μόλις ανώτερη από το απόλυτο μηδέν.

«Η διεύθυνση του πολέμου» –τ' ακούτε;– «δεν είναι γενικά η ισχυρή πλευρά του προλεταριάτου. Κι ακόμα περισσότερο αφού η Διεθνής δεν δημιουργήθηκε για μια περίοδο πολέμου».

Το καράβι του Κάουτσκι ναυπηγήθηκε για να ταξιδεύει πάνω στα ήσυχια νερά των βάλτων, κι όχι για να διασχίζει το πέλαγος και να αντιμετωπίζει καταιγίδες. Αν αρχίζει να κατακλύζεται από τα νερά κι αν καταποντίζεται τώρα στα βάθη, το άδικο βρίσκεται φυσικά με το μέρος της θύελλας, των στοιχείων, των πελώριων κυμάτων και σε μια ολόκληρη σειρά άλλων, απρόβλεπτων, περιστάσεων για τις οποίες ο Κάουτσκι δεν προόριζε το θαυμάσιο εργαλείο του.

Το διεθνές προλεταριάτο έχει καθορίσει σαν καθήκον του να κατακτήσει την εξουσία. Το αν ο εμφύλιος πόλεμος «γενικά» είναι ή όχι ένα απαραίτητο γνώρισμα της επανάστασης «γενικά», εκείνο που μένει αναμφισβήτητο είναι ότι το προχώρημα του προλεταριάτου, στη Ρωσία, στη Γερμανία, και σ' ορισμένα μέρη της παλιάς Αυστροουγγαρίας, έχει πάρει τη μορφή ενός εμφυλίου πολέμου μέχρις εσχάτων, κι αυτό, όχι μονάχα στα εσωτερικά μέτωπα, αλλά και στα μέτωπα του εξωτερικού. Αν η διεύθυνση του πολέμου δεν είναι η ισχυρή πλευρά του προλεταριάτου, κι αν η Διεθνής των εργατών δεν κάνει παρά για τις ειρηνικές εποχές, πρέπει να διαγράψουμε με μια μονοκοντυλιά την επανάσταση και το σοσιαλισμό, γιατί η διεύθυνση του πολέμου είναι μια από τις αρκετά ισχυρές πλευρές του καπιταλιστικού κράτους, που, χωρίς πόλεμο, δεν θα επιτρέψει βέβαια στον εργάτη να φτάσει στην εξουσία. Δεν μένει πια παρά να θεωρήσουμε αυτό που αποκαλεί κανείς «σοσιαλιστική» δημοκρατία σαν παράσιτο της καπιταλιστικής κοινωνίας και του αστικού κοινοβουλευτισμού, δηλαδή να επικυρώσουμε ανοιχτά αυτά που κάνουν στην πράξη οι Έμπερτ, οι Σάιντεμαν, οι Ρενοντέλ, κι αυτό που ενάντια του, φαίνεται να ορθώνεται ακόμα ο Κάουτσκι στα λόγια.

Η διεύθυνση του πολέμου δεν ήταν η ισχυρή πλευρά της Κομμούνας. Αυτός είναι ο λόγος που οδήγησε στη συντριβή της. Και πόσο ανελέητα συντρίφτηκε!

«Πρέπει να ανατρέψουμε» –έγραφε στην εποχή του ο φιλελεύθερος, ή καλύτερα ο μετριοπαθής φιλελεύθερος ιστορικός Φιο– «στις προγραφές του Σίλα, του Αντώνιου και του Οκτάβιου για να βρούμε παρόμοιες σφαγές στην ιστορία των πολιτισμένων εθνών. Οι θρησκευτικοί πόλεμοι των τελευταίων Βαλουά, η νύχτα του αγίου Βαρθολομαίου, η βασιλεία της Τρομοκρατίας δεν είναι σε σύγκριση μ' αυτήν παρά παιδικά παιχνίδια. Μονάχα την τελευταία βδομάδα του Μάη θάφτηκαν στο Παρίσι 17.000 πτώματα των εξεγερμένων ομόσπονδων... Στις 15 του Ιούνη σκότωναν ακόμα».

«...Η διεύθυνση του πολέμου δεν είναι γενικά η ισχυρή πλευρά του προλεταριάτου...».

Μα αυτό είναι ψέμα! Οι ρώσοι εργάτες έχουν δείξει πως είναι ικανοί να γίνουν μαίτρ ακόμα και της «πολεμικής μηχανής». Κι εδώ βλέπουμε να πραγματοποιείται μια τεράστια πρόοδος σε σχέση με την Κομμούνα. Αυτό δεν είναι απάρνηση της Κομμούνας –γιατί η παράδοση της Κομμούνας δεν βρίσκεται στην αδυναμία της– αλλά στη συνέχιση του έργου της. Η Κομμούνα είταν αδύνατη. Για να ολοκληρώσουμε το έργο της, έχουμε γίνει ισχυροί. Σύντριψαν την Κομμούνα. Εμείς δίνουμε απανωτά χτυπήματα στους δήμιους της. Παίρνουμε εκδίκηση για την Κομμούνα και πληρώνουμε με το ίδιο νόμισμα.

Από τις 167.000 εθνοφρουρούς που μισθοδοτούνταν, 20 ή 30 χιλιάδες πήγαιναν στη μάχη. Οι αριθμοί αυτοί είναι σημαντικό υλικό για τα συμπεράσματα που μπορεί να βγάλει κανείς σχετικά με το ρόλο της τυπικής δημοκρατίας σε μια επαναστατική περίοδο. Η τύχη της Κομμούνας του Παρισιού δεν κρίθηκε στις εκλογές, μα στις μάχες ενάντια στο στρατό του θιέρσου.

Οι 167.000 εθνοφρουροί αντιπροσώπευαν τη μεγάλη μάζα των εκλογέων. Στην πραγματικότητα, όμως, οι 20 ή 30 χιλιάδες άνθρωποι, η πιο αφοσιωμένη και η πιο μαχητική μειοψηφία, καθόρισαν μέσα στη μάχη τα πεπρωμένα της Κομμούνας. Η μειοψηφία αυτή δεν είταν απομονωμένη, δεν έκανε τίποτε άλλο από το να εκφράζει με περισσότερο θάρρος και αυταπάρνηση τη θέληση της πλειοψηφίας

Μα παρόλα αυτά **δεν** **είταν** **παρά** **μια** **μειοψηφία**. Οι άλλοι, που κρύβονταν τις κρίσιμες στιγμές, δεν είχαν εχθροί της Κομμούνας. Αντίθετα, την υποστήριζαν ενεργά ή παθητικά, αλλά ήταν λιγότερο πολιτικά συνειδητοί και λιγότερο αποφασισμένοι. Στην αρένα της πολιτικής δημοκρατίας, το κατώτερο επίπεδο της πολιτικής τους συνείδησης έκανε δυνατή την απάτη των τυχοδιωχτών, των αγυρτών, των μικροαστών απατεώνων και των έντιμων κουφιοκεφαλάκηδων που στην πραγματικότητα εξαπατούσαν τον ίδιο τον εαυτό τους. Τη στιγμή όμως του ανοιχτού ταξικού πολέμου ακολούθησαν, περισσότερο ή λιγότερο, την αφοσιωμένη μειοψηφία. Η κατάσταση αυτή βρήκε την έκφραση της στην οργάνωση της εθνοφρουράς. Αν η ύπαρξη της Κομμούνας παρατεινόταν, οι αμοιβαίες αυτές σχέσεις ανάμεσα στην πρωτοπορία και τη μάζα του προλεταριάτου θα ενισχύονταν ολοένα και πιο πολύ. Η οργάνωση που θα είχε συγκροτηθεί και στερεωθεί στο προτσές της ανοιχτής πάλης, σαν οργάνωση των εργαζομένων μαζών, θα είχε γίνει η οργάνωση της διχτατορίας τους, το Σοβιέτ των Αντιπροσώπων του ένοπλου προλεταριάτου.

Από το Βιβλίο του Λέον Τρότσκι, *Τρομοκρατία και Κομμουνισμός*, εκδόσεις Αλλαγή, Αθήνα 1979, σσ. 112-133.

SOUVENIRS DE LA COMMUNE (1871). — La Rue des Abbesses avant la Bataille.

Πηγή: <https://www.elaliberta.gr>